

TISKOVÁ ZPRÁVA

Národní knihovna České republiky
National Library of the Czech Republic
Slovanská knihovna
Slavonic Library

15. září 2021

Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna a spolek Ruská tradice udělují Cenu Rudolfa Medka Františku Hýblovi a Jiřímu Havelkovi

středa 15. září 2020 v 17 hodin, Národní knihovna České republiky
(Klementinum 190, 110 00 Praha 1)

Cenu Rudolfa Medka zřídil a od roku 2008 uděloval **Nadační fond angažovaných nestraníků** společně s **Národní knihovnou ČR – Slovanskou knihovnou**. Po ukončení činnosti Nadačního fondu se od roku 2015 partnerem Slovanské knihovny stal spolek **Ruská tradice**. Cílem Ceny Rudolfa Medka je ocenit badatele, spisovatele, nakladatele, filmové tvůrce, novináře a další odborníky z oblasti vědy a kultury, kteří se zabývají česko-ruskými (československo-sovětskými) vztahy ve 20. století, výzkumem vývojových tendencí a klíčových okamžiků východoevropských i středoevropských zemí v daném období a podporou a rozvojem demokracie.

Mezi **hlavní badatelská témata**, na něž se nominace na ocenění vztahuje, patří:

- první československý zahraniční odboj a činnost československé legie v Rusku;
- ruská a ukrajinská protibolševická meziválečná emigrace;
- protinacistický odboj;
- moderní dějiny Podkarpatské Rusi;
- perzekuce občanů bývalého Československa v Sovětském svazu;
- vývoj vztahů v období let 1945–1948, 1948–1968 a následné sovětské okupace;
- fenomén pražského jara;
- vzájemné vztahy od devadesátých let minulého století;
- podpora demokracie a rozvoje demokratického zřízení v regionu střední a východní Evropy.

Prvním nositelem Ceny Rudolfa Medka se stal v roce 2008 **Vladimír Bystrov**, o rok později byla udělena pánům **Jaromíru Štětinovi**, **Luboši Dobrovskému** a slavistovi **Václavu Konzalovi**. Nositeli ceny pro rok 2010 byli **Karel Hvízd'ala** a **Petr Fischer**, v roce 2011 ji získal historik **Václav Veber**. Roku 2012 cenu převzali překladatel a tlumočnick **Milan Dvořák** a překladatel a žurnalista **Libor Dvořák**, v roce 2014 badatelka **Anastasia Kopřivová** a slavista a historik **Paul Robert Magocsi**. V roce 2015 Cenu Rudolfa Medka získaly badatelka a literární vědkyně **Marta Dandová** a archivářka a historička **Raisa Machatková**, roku 2016 byli oceněni vojenský historik, žurnalista a falerista **Edmund Orián** a překladatel, básník a rozhlasový redaktor **Václav Daněk**, v roce 2017 historik **Mečislav Borák**, in memoriam a literární historik a rusista **Martin C. Putna** a v roce 2018 historik **Jaroslav Vaculík** a diplomat **Petr Kolář**. V roce 2019 cenu získali novinář a dokumentarista **Tomáš Vlach** a rusistka a režisérka **Marta Nováková**. Zatím posledními nositeli ceny se v roce 2020 stali historici československých legií **Jiří Charfreitag** a **Milan Mojžíš**.

Cena Rudolfa Medka byla zřízena pod osobní záštitou Medkova syna Ivana: po jeho smrti v roce 2010 znamená její předávání rovněž příležitost připomínat si odkaz i jeho života a díla.

Cena **Rudolfa Medka pro rok 2021** je udělena:

- 1) historikovi, pedagogovi, komeniologovi a muzeologovi **Františku Hýblvi**, a to především za zápal, s jakým se dlouhodobě věnuje výzkumu tragických událostí na Švédských šancích v červnu 1945 a za příkladnou snahu uvést tuto ostudnou kapitolu českých a slovenských dějin do širšího společenského povědomí.

František Hýbl vystudoval Pedagogický institut v Olomouci a Filozofickou fakultu Univerzity Palackého. Po několikaletém působení ve školství začal roku 1969 pracovat v Muzeu Komenského v Přerově. V tamějším Vlastivědném ústavu se věnoval pořádání didaktických pomůcek, archivních sbírek a komeniologickému výzkumu. V letech 1992–2008 stál v čele muzea jako jeho ředitel, provedl jej nelehkým obdobím transformace, revitalizoval expozice a dále rozvíjel jeho činnost. Do roku 1970 byl členem KSČ.

Kromě studia komeniologie je Hýblovým osobním badatelským tématem život a tvorba historika umění a novináře Floriana Zapletalova (1884–1969), úzce spjatého s Přerovskem. Dr. Hýbl se zasloužil o záchranu části Zapletalova archivu a po Sametové revoluci se zasazoval o Zapletalovu odbornou rehabilitaci (konference, výstavy, publikace).

Od šedesátých let minulého století se F. Hýbl systematicky věnuje osvětlení událostí označovaných jako „masakr na Švédských šancích“. Zde, nedaleko Přerova, příslušníci československého vojska ve dnech 18. a 19. června 1945 zavraždili 267 karpatských Němců, Maďarů a Slováků (z nich bylo téměř 200 žen a dětí) vracejících se ze Sudet do domovské slovenské obce Dobšiná. Po Únoru 1948 byla celá kauza určena k zapomnění. K tématu vydal F. Hýbl několik publikací (naposledy v roce 2018 monografii *Krvavá noc na Švédských šancích nedaleko Přerova 18. a 19. června 1945*), řadu časopiseckých článků, poskytl bezpočet rozhovorů, je hlavním průvodcem několika televizních dokumentů. Za snahu o odkrývání nelehkých kapitol českých dějin a za zásluhy o česko-německé usmíření obdržel František Hýbl Kříž za zásluhy se stuhou Záslužného řádu Spolkové republiky Německo, Stříbrnou jehlu od spolku karpatských Němců ve Stuttgartu a maďarský Zlatý kříž za zásluhy.

- 2) divadelnímu a filmovému režisérovi, dramatikovi, herci a moderátorovi **Jiřímu Havelkovi**, a to zejména za příkladnou snahu přibližovat veřejnosti důležitá, byť často bolestivá témata moderních českých (československých) dějin.

Jiří Havelka vystudoval pražskou DAMU (2002), kde dodnes působí jako pedagog. Ve své divadelní tvorbě se věnuje především formátu autorských inscenací. Působil v několika divadlech (Studio Ypsilon, HaDivadlo, Divadlo Na zábradlí, Dejvické divadlo, Husa na provázku, Národní divadlo, Slovenské národní divadlo a další) a autorských divadelních spolcích (Vosto5, VerTeDance). Roku 2008 získal Cenu Alfreda Radoka v kategorii Talent roku. V roce 2019 obdržel cenu Český lev za scénář svého filmu *Vlastníci*. Roku 2016 se stal nositelem Ceny ÚSTR za svobodu, demokracii a lidská práva.

Cena Rudolfa Medka je Jiřímu Havelkovi udělena zejména jako vyjádření uznání za tyto počiny:

- *Očitý svědek* – filmové zpracování tragických událostí na Švédských šancích u Přerova ve dnech 18. a 19. června 1945, při nichž bylo příslušníky československého vojska zavražděno 267 karpatských Němců, Maďarů a Slováků vracejících se do domovské slovenské obce Dobšiná (Národní divadlo, 2021);
- *Dechovka* – divadelní inscenace vycházející z brutální vraždy několika Němců v moravském Dobroníně v průběhu živelného odsunu německého obyvatelstva v květnu 1945. Autorská hra se snaží nevšední formou vtáhnout do dění diváka a současně nastoluje otázky vztahující se k vnímání historie a historické viny (Divadlo Vosto5, 2013);
- *Plukovník Švec* – nové zpracování divadelní hry Rudolfa Medka z roku 1928, která se věnuje jedné z kapitol činnosti československé legie v Rusku, v širších souvislostech však nastoluje otázky mravnosti, morálky a zodpovědnosti platné jak v době první světové války, tak v současnosti (Národní divadlo, 2018–2021).